

recensies

Wat is ziek en wat is gezond?

ROMAN Met *Een goede moeder* schrijft Jan van Mersbergen een diep empathisch portret van de tragische Anja en haar familie.

JAN VAN MERSBERGEN
Een goede moeder
 Cossee, 300 blz.,
 22,99 €
 ★★★★★

Is het een trend? In de boekwinkel komen steeds meer romans over mensen die het niet redden in de maatschappij, vermalen tussen de kaken van overheid en economie. De materialistische jaren waarin lof voor de winnaars en spot voor de verliezers klonk, liggen achter ons. Het zijn de gewezen losers die de interessantste personages opleveren, omdat ze de lezer laten nadenken over de neoliberale wereld waarin we leven.

Jan van Mersbergen zijn die personages op het lijf geschreven. In *Een goede moeder*, zijn elfde roman, schrijft hij een diep empathisch portret van de tragische Anja. Veelzeggend is de 'lijst van betrokkenen' vooraan in het boek. Er zijn zeker twintig mensen die zich bemoeien met Anja, die aan depressies en lethargie lijdt. Van de politieagenten die opdraven als ze doordraait, tot meelevende buurvrouwen en diverse hulpverleners, die er een sport van maken de verantwoordelijkheid naar elkaar toe te schuiven. 'Eigen regie' heet dat, een eufemisme voor bezuinigingen en onverschilligheid.

DWAALLICHT

Anja's tienjarige dochter Anouska woont na de scheiding van haar man Evert deels bij haar moeder, maar Anja zakt na de dood van haar hondje weg in haar oude gedrag, dat begon na de geboorte van Anouska. Ze komt

haar bed niet uit, is alleen maar moe, en richt haar aandacht uitsluitend op haar eigen pijn. Ze eet wat de buurvrouwen haar brengen en drinkt nauwelijks water. Voor Anouska wordt niet gezorgd en Evert, die met zijn nieuwe vrouw en hun zoontje aan de andere kant van de stad woont, kan het niet meer aanzien en zorgt ervoor dat zijn dochter bij hem komt wonen. Hij probeert de instanties zover te krijgen dat Anouska haar moeder één uur per week ziet, met begeleiding. De machteloosheid van de vader, die de diverse instanties – Ouder- en Kindconsulent, Praat nu-groep, Veilig Thuis, Stichting Samen Oplossen – ziet afhaken, is hartverscheurend. De roman is deels gecomponeerd uit Everts e-mails van en aan de instanties die voor zich spreken.

Maar Van Mersbergen is het niet alleen te doen om vaders dwaaltocht door de instanties. Hij geeft de man ook een scherp, onaan genaam randje: Evert is een egocentrische schrijver wiens carrière vooropstaat. En Anja is niet alleen dwaallicht, maar een vrouw die zichzelf op het tweede plan gezet heeft voor het moederschap. Wat is ziek en wat is gezond, en wie bepaalt dat?

De behandelaar van Geestelijke Gezondheidszorg geeft Anja de opdracht haar verhaal in te spreken op zijn antwoordapparaat. In werkelijkheid zal geen enkele behandelaar zoiets vragen, maar Van Mersbergen geeft

Anja op die manier een stem en laat zien wat ze eigenlijk nodig heeft: iemand die naar haar luistert. Dat is wat bijvoorbeeld de Nederlandse psychiater Jim van Os bepleit, die het unieke verhaal van de zieke, en niet een diagnose leidend wil maken voor het herstel.

De materialistische jaren waarin lof voor de winnaars en spot voor de verliezers klonk, liggen achter ons. Het zijn de gewezen losers die de interessantste personages opleveren

Wat Anja precies mankeert komen we dan ook niet te weten, maar we horen wel in horten en stoten, in korte zinnnetjes en soms in herhaling over haar leven: haar droom om actrice te worden, de film waarin ze een borderliner speelt, de geboorte van Anouska, de moeite die Anja had om haar leven als moe-

De visioenen van een machtige vrouw

LAUREN GROFF
Matrix
 Vertaald door Lucie Schaap, De Bezige Bij, 304 blz.,
 23,99 €
 (e-boek 13,99 €)
 ★★★★★

ROMAN Lauren Groff laat de taal wervelen in *Matrix*, haar levendige roman over de abdis Marie de France.

Het besloten leven van kloostergemeenschappen spreekt tot de verbeelding, getuige het aantal films en boeken erover. Sommige verhalen zetten in op spanning, andere zijn net zo verstillend als het leven in het klooster zelf. Immers, de textuur en het ritme van een contemplatief leven is al fascinerend genoeg.

Lauren Groff combineert in haar vierde roman die spanning met aandacht voor het gewone kloosterleven. Daartoe hoeft ze geen ingewikkelde toeren uit te halen. Marie de France, een hofdame van de Engelse koningin in de twaalfde eeuw, wordt naar een abdij gestuurd om er in te treden. Met haar uitgesproken persoonlijkheid zorgt ze vanzelf voor drama. Over Marie de France, schrijver van de *Lais*, een verzameling liefdessprookjes, is weinig geweten, wat Groff de mogelijkheid geeft helemaal los te gaan.

In *Een wijld land. Koningsoord in Brabant*, haar liefdevolle portret van een gemeenschap

van trappistinnen, schrijft Bep Van Muilekom: 'De novicen wordt voorgehouden dat zij niet "uitgestort" mogen zijn, dat wil zeggen dat zij zich niet mogen laten leiden door impulsen, dat zij hun gedachten en gevoelens niet zomaar mogen volgen als een blad in de wind. De aandacht wordt voortdurend naar binnen, op God gericht.' Laat Marie de France nu net iemand zijn die haar gedachten en gevoelens wél volgt. Bovendien bruijst ze van ambitie, voelt ze geen goddelijke roeping en draagt ze een krachtige woede in zich, niet meteen kenmerken die geschikt zijn voor een rustig kloosterleven. Tijdens haar eerste maanden voelt Marie zich een gekooid dier. Ze komt uit een geslacht van sterke vrouwen, reuzinnen, heeft zelfs deelgenomen aan kruistochten. Eenmaal ze abdis is, begint ze in te zien dat ze, zelfs omgeven door dikke muren, een markant leven kan uitbouwen, haar stempel kan drukken.

HOOGMOED

Koningin Eleonora heeft Marie weggestuurd omdat ze met haar reusachtige lijf niet geschikt is voor de hofse liefde aan het hof. Haar leven lang zal Marie blijven houden van

haar koningin, zij het op een niet onderdani-ge manier. Ze wedijvert zelfs met de oppervrouw van Engeland door de abdij uit te bouwen tot een rijk en machtig centrum. De hele tijd legt Groff de levens van de koningin en de abdis naast elkaar. Over beide machthebbers wordt geroddeld in een wereld die niet dol is op sterke vrouwen. Marie verandert de abdij van binnen uit, bijvoorbeeld door haar nonnen aan te stellen als kopiisten, een taak die enkel weggelegd was voor mannen. Marie wil haar vrouwen beschermen van de boze buitenwereld. De nonnen werken zich in het zweet bij de aanleg van een labyrint rond het abdijgebouw. De abdis neemt zelfs de priestertaken op zich, zo hoeven er geen mannen meer te komen naar de abdij. Omdat haar beslissingen ingegeven worden door visioenen komt ze ermee weg. Groff laat in het midden of die visioenen echt zijn of niet.

Matrix is in de eerste plaats een roman over vrouwelijke creativiteit en macht, niet over geloof. De schrijfster laat zien hoe dun de scheidslijn is tussen daadkracht en hoogmoed. Marie waant zich een schepper van een tweede Eden. Een diep geloof ontwikkelt ze niet. 'Als een schimmel' komt het geloof haar